

Махиня Д. В.,
аспірант кафедри права
Європейського університету

ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ ПЛАТНИКІВ ПОДАТКІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

RIGHTS AND OBLIGATIONS OF TAXPAYERS UNDER THE CONDITIONS OF MARTIAL LAW

Права та обов'язки платників податків в умовах воєнного стану набувають особливого значення. Це пов'язано з необхідністю забезпечення стабільного державного фінансування для підтримки економіки, здійснення соціальних виплат та забезпечення військових потреб. Платники податків зобов'язані своєчасно та в повному обсязі сплачувати податки, дотримуватися податкового законодавства та подавати необхідну звітність. Водночас платники податків мають право отримувати інформацію про зміни в податковій системі, користуватися податковими пільгами та захищати свої інтереси у разі виникнення спору з податковими органами. У період воєнного стану можуть бути запроваджені додаткові податкові заходи, які потребують особливої уваги платника податків з метою уникнення штрафних санкцій та забезпечення виконання зобов'язань. Податкові правовідносини складаються з обов'язків обох сторін — і зобов'язаної (представлена переважно платниками податків і зборів, податковими агентами тощо), і владної (держави і територіальні громади як отримувачі коштів від сплати податків і зборів, органи, що уповноважені ними на контроль за виконанням своїх обов'язків платника). Наслідком податкового конфлікту є виникнення і вирішення податкового спору, в умовах якого інтереси публічного суб'єкта та платника податку здебільшого не збігаються.

Правовий статус платника податку включає облікові, реєстраційні обов'язки. Але вони виражають зміст лише одного з елементів податкового обов'язку. Щоб платник цей обов'язок належним чином реалізовував, необхідне таке ж належне дотримання прав і обов'язків державним органом.

Податкове законодавство потребує внесення змін на законодавчому рівні з метою спрощення процедур застосування заходів контролю та строків як для платників податків, так і для контролюючих органів. Пропозиції стосуються податкового контролю за трансфертним ціноутворенням, податкового контролю за нерезидентами (представництвами нерезидентів), валютного контролю за дотриманням умов імпорту та експорту товарів, реструктуризації строків погашення податкового боргу та відповідей платників податків на адміністративні запити з питань оподаткування юридичних осіб та інших нерезидентів, які провадять господарську діяльність. Що стосується зміни строків, то пропонується реорганізувати окремі види податкових перевірок.

Ключові слова: воєнний стан, додаткові заходи, обов'язки, права, податки, платники.

The rights and duties of taxpayers in the conditions of martial law acquire special importance. This is due to the need to ensure stable state funding to support the economy, make social payments and ensure military needs. Taxpayers are obliged to pay taxes in full and on time, comply with tax legislation and submit the necessary reports. At the same time, taxpayers have the right to receive information about changes in the tax system, use tax benefits and protect their interests in the event of a dispute with tax authorities. During the period of martial law, additional tax measures may be introduced that require special attention of the taxpayer in order to avoid fines and ensure the fulfillment of obligations. Tax legal relations consist of the responsibilities of both parties – both the obliged (represented mainly by tax and fee payers, tax agents, etc.) and the authoritative (the state and territorial communities as recipients of funds from the payment of taxes and fees, bodies authorized by them to control by fulfilling his obligations as a payer). The consequence of a tax conflict is the emergence and resolution of a tax dispute, in which the interests of the public entity and the taxpayer mostly do not coincide.

The legal status of a tax payer includes accounting and registration duties. But they express the content of only one of the elements of tax liability. In order for the payer to properly implement this obligation, the same proper observance of rights and obligations by the state body is necessary.

Tax legislation needs to be amended at the legislative level in order to simplify procedures for applying control measures and deadlines for both taxpayers and control bodies. The proposals concern tax control over transfer pricing, tax control over non-residents (representative offices of non-residents), currency control over compliance with the terms of import and export of goods, restructuring of tax debt repayment terms, and taxpayers' responses to administrative inquiries on the taxation of legal entities and other non-residents who conduct economic activity. As for changing the terms, it is proposed to reorganize certain types of tax audits.

Key words: additional measures, martial law, obligations, payers, rights, taxes.

В умовах воєнного стану державна податкова система має особливе значення для забезпечення фіскальної стабільності та підтримки життєдіяльності суспільства. Податки є основним джерелом надходжень до державного бюджету, за рахунок якого фінансуються потреби оборони, соціальне планування та інші державні зобов'язання. Тому права та обов'язки платників податків стають важливим фактором, що визначає ефективність податкової системи в умовах кризи.

Важливість дослідження прав та обов'язків платників податків в умовах воєнного стану зумовлена необхідністю адаптації податкового законодавства до змін, спричинених кризовою ситуацією.

Нові обов'язки, покладені на платників податків в умовах воєнного стану, вимагають більшої гнучкості та адаптивності податкової системи. Водночас зростає потреба у захисті прав платників податків та забезпеченні прозорості й ефективності податкових процедур. Повне розуміння та чітке регулювання прав та обов'язків платників податків є важливим фактором підтримки економічної стабільності, соціальної справедливості та загального добробуту суспільства в умовах воєнного стану.

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України в країні було введено воєнний стан, який вплинув на всі сфери діяльності фізичних та юридичних осіб, починаючи від виконання цивільно-правових зобов'язань і закінчуючи веденням бізнесу, та унеможливив своєчасне та повне виконання платниками податків своїх податкових зобов'язань.

У цей період було прийнято низку нормативно-правових актів у податковій сфері, які передбачали суттєві зміни в контексті захисту прав та інтересів платників податків, зокрема, пом'якшення вимог до податкової звітності, запровадження заходів щодо зупинення перевірок контролюючими органами, звільнення платників податків від фінансової відповідальності у разі порушення податкових зобов'язань та зупинення граничних строків сплати податків.

Важливі публікації з цієї теми останнім часом були зроблені такими науковцями, як: А. Боксгорн, В. Борисенко, О. Маричева, О. Фоміна, Б. Трохимець та інших. Проте, зміни в податковому законодавстві, які відбулися

під час введення в Україні воєнного стану, обумовлюють доцільність подальших досліджень цієї проблематики.

В умовах воєнного стану правове регулювання податкових відносин в Україні набуває особливого значення для забезпечення фінансової стабільності держави та підтримки економіки. У таких обставинах права та обов'язки платників податків повинні бути чітко визначені та дотримані для запобігання фінансовим кризам та забезпечення необхідних надходжень до державного бюджету.

Умови воєнного стану в Україні вносять значні корективи в права та обов'язки платників податків. Права платників податків у цей період регулюються спеціальними законами та положеннями, які спрямовані на підтримку економічної стабільності та забезпечення справедливості.

1. Оскарження податкових повідомлень-рішень та інших рішень адміністративних органів, які визначають грошові зобов'язання платників податків з причин, не пов'язаних з порушенням податкового законодавства, прийнятих у період дії воєнного стану, зупиняється. Перебіг строків подання та розгляду таких скарг починається з дня, наступного за днем закінчення або скасування воєнного стану в Україні, введеного Указом Президента України № 64 «Про введення воєнного стану в Україні» від 24 лютого 2022 року.

2. Тимчасово, до закінчення або скасування воєнного стану на території України, справляння податків і зборів здійснюється з урахуванням особливостей, передбачених п.п. 10 п. 69 розділу XX Податкового кодексу України («ПКУ»).

3. Закон України № 3303-IX («Закон № 3303»), який набрав чинності 03.09.2023, передбачає, що якщо платник податків не зміг своєчасно виконати свої податкові зобов'язання, він зобов'язаний виконати ці зобов'язання протягом шести місяців з дня закінчення або скасування воєнного стану в Україні та звільняється від виконання податкових зобов'язань, визначених ПКУ. Зміни набирають чинності з 1 серпня 2023 року.

4. Щодо філій, складів товарів, представництв, відокремлених або інших структурних підрозділів, які своєчасно виконують свої

податкові зобов'язання до закінчення або скасування воєнного стану в Україні, такі платники податків звільняються від відповідальності, передбаченої податковим законодавством.

5. Платники податків, які спроможні своєчасно виконувати свої податкові зобов'язання, звільняються від відповідальності за затримку виконання цих зобов'язань у таких аспектах: реєстрація в ЄРПН податкових накладних та розрахунків коригування, складених таким платником податку у період з 1 лютого 2022 року по 31 травня 2022 року; реєстрація в ЄРПН зведених ПН, складених за операціями, передбаченими пунктами 198.5 та 199.1 ПКУ, та/або РК до таких зведених ПН; реєстрація платниками акцизного податку акцизних накладних/розрахунків коригування в ЄРАН з останньою датою реєстрації 24 лютого 2022 року до кінця місяця, в якому набере чинності Закон № 3303 (тобто до кінця вересня 2023 року), або за умови її реєстрації протягом 30 календарних днів з дня набрання чинності Законом № 3303; електронні документи, що містять дані про фактичні залишки пального та обіг пального або спирту етилового за весь період з 24 лютого 2022 року до кінця місяця, в якому набрав чинності Закон № 3303, у порядку, встановленому статтею 230 ПКУ, або станом на перший та останній день періоду, зазначеного в цьому пункті, електронні документи, що відображають залишки та обіг пального та/або спирту етилового за зазначений період.

6. Зазначені документи, включаючи ті, що передбачені пунктом 46, подаються протягом 30 календарних днів з дня подання звіту: 2 (звітність за річний звітний (податковий) період), I квартал 2022 року (звітність за квартальний звітний (податковий) період) та лютий – травень 2022 року (звітність за місячний звітний (податковий) період) за умови їх подання до контролюючого органу до 20 липня 2022 року; податки та збори, що сплачуються за 2021 рік (річний звітний (податковий) період), I квартал 2022 року (квартальний звітний (податковий) період) та січень-травень 2022 року (місячний звітний (податковий) період); строки сплати грошових зобов'язань, встановлених адміністративним органом, які підлягають сплаті у період з 24 лютого до 1 червня 2022 року.

Права платників податків в умовах воєнного стану включають кілька важливих аспектів.

По-перше, платники податків мають право на доступ до інформації. Це означає, що вони повинні своєчасно отримувати інформацію про зміни в податковому законодавстві, нові податкові ставки, процедури сплати податків та подання звітності. Така інформація дозволяє платникам своєчасно адаптувати свою діяльність до нових умов. По-друге, платники податків мають право на податкові пільги та відстрочки. В умовах воєнного стану держава може надавати такі пільги або відстрочки для підтримки окремих галузей економіки або підприємств, що зазнали збитків через воєнні дії. По-третє, платники податків мають право на захист своїх інтересів. Вони можуть оскаржувати рішення податкових органів у разі, якщо вважають, що їхні права були порушені. Це може здійснюватися через адміністративний або судовий порядок. По-четверте, платники податків мають право на повернення надмірно сплачених податків. У разі переоплати податків вони мають право на повернення надмірно сплачених сум або нарахування їх у рахунок майбутніх платежів [1].

Обов'язки платників податків в умовах воєнного стану також мають велике значення. Перш за все, платники податків зобов'язані своєчасно та в повному обсязі сплачувати встановлені податки та збори. Це забезпечує необхідні надходження до державного бюджету, що є особливо важливим в умовах воєнного стану. По-друге, платники податків повинні своєчасно подавати податкові декларації та іншу звітність відповідно до вимог законодавства. Це дозволяє державі контролювати правильність нарахування та сплати податків. По-третє, платники податків повинні вести бухгалтерський облік та зберігати відповідні документи протягом встановленого терміну. Це необхідно для перевірки правильності нарахування та сплати податків. По-четверте, у разі надходження запитів від податкових органів платники податків зобов'язані надавати необхідну інформацію та документи у встановлені терміни [2].

Отже, у контексті воєнного стану права та обов'язки платників податків в Україні набувають особливого значення. Строге дотримання податкового законодавства забезпечує стабільність державного бюджету, підтримку економіки та соціальну справедливість в умовах зростаючої нестабільності [3].

Деякі законодавці не врахували положення Закону України від 3 березня 2022 року «Про захист інтересів осіб, які зобов'язані подавати фінансову та іншу звітність в умовах воєнного або надзвичайного стану» при визначенні специфіки подання податкової звітності в умовах воєнного стану [12]. Закон встановлює деякі особливості подання фінансової та іншої звітності та юридичну відповідальність за її неподання.

Фізичні особи, фізичні особи-підприємці та юридичні особи (за винятком тих, яким законом надано бюджетні повноваження) зобов'язані подавати бухгалтерську, фінансову, облікову та аудиторську звітність та інші документи відповідно до законодавства у письмовій та/або електронній формі протягом трьох місяців з дня закінчення або скасування воєнного чи надзвичайного стану, за весь період, протягом якого звітність не подавалася або не виконувалася обов'язок щодо подання документів.

Важливо зазначити, що ці положення не стосуються податкових питань. Порядок подання податкової звітності визначається виключно відповідно до положень глави 2 «Податкова звітність» Податкового кодексу України з урахуванням особливостей, передбачених розділом XX ПКУ, до закінчення або скасування воєнного стану в Україні [10].

Серед багатьох змін, запроваджених щодо окремих податків, варто виділити такі:

- 1) визначення строків подання податкових декларацій та сплати окремих податків;
- 2) встановлення граничних строків подання податкових декларацій та сплати окремих податків;
- 3) визначення кінцевих строків подання податкових декларацій та сплати окремих податків;
- 4) визначення крайніх строків подання податкових декларацій та сплати окремих податків [6].

Таким чином, платники податків не завжди можуть своєчасно виконати свої податкові зобов'язання щодо дотримання крайніх строків сплати податків і зборів, подання звітності та/або документів (повідомлень), реєстрації податкових чи акцизних накладних, розрахунків коригування, подання електронних документів. Однак законодавець не надав чіткого визначення поняття «відсутність можливості виконати податкові зобов'язання»: лише в липні 2022 року Міністерство фінансів України

видало Наказ № 225 («Порядок № 225»), який затвердив процедуру перевірки можливості платника податків виконати вищезазначені податкові зобов'язання [10].

Порядок № 225 застосовується до платників податків, які володіють майном, що підлягає оподаткуванню, включаючи фізичних осіб, самозайнятих осіб, юридичних осіб (резидентів і нерезидентів України) та їх відокремлені підрозділи, розташовані в Україні, які отримують (передають) об'єкти оподаткування або здійснюють діяльність (операції), що підлягають оподаткуванню, і зобов'язані сплачувати податки та збори, подавати звітність та виконувати інші обов'язки, передбачені ПКУ [10].

Звільнення від виконання податкових зобов'язань надається платникам податків, які повинні сплачувати податки і збори, подавати звітність та виконувати інші обов'язки, передбачені Податковим кодексом. Підстави та умови звільнення від податкових зобов'язань залежать від типу платника податків [4]. Наприклад, для юридичних осіб такими підставами є:

1) втрата (знищення або пошкодження) важливих документів, комп'ютерів чи іншого обладнання через воєнні дії, терористичні акти або диверсії внаслідок військової агресії Російської Федерації;

2) диверсії внаслідок воєнних дій, терористичних актів або військової агресії Російської Федерації;

3) використання або вивезення документів, комп'ютерів чи іншого обладнання, що становить небезпеку для життя чи здоров'я посадових осіб платника податків або заборони та/або обмеження;

4) складання та реєстрація акцизної накладної та/або подання електронних документів, які містять дані про фактичні залишки пального та обіг пального або спирту етилового, та/або заявки з реалізації пального або спирту етилового транспортним засобом, що не має акцизного складу пересувного, тощо, та можливість їх знищення в майбутньому (виключно для виконання обов'язків, передбачених цим розділом) тощо [9].

Причинами, через які фізичні особи, включаючи самозайнятих осіб, не можуть виконати свої податкові зобов'язання, є:

1) проживання за місцем, де виникає податкове зобов'язання платника податків, яке знаходиться на території, де ведуться військові дії

або яке заблоковане чи тимчасово окуповане військами Російської Федерації;

2) виконання обов'язків військової служби;

3) госпіталізація та лікування у медичних закладах (включаючи закордонні) через поранення, контузію, травму, каліцтво або після важких поранень, згідно з висновками листка непрацездатності або військово-лікарської комісії;

4) призов на військову службу під час мобілізації, перебування у складі Збройних Сил України, Національної гвардії України, Служби безпеки України, Служби зовнішньої розвідки України тощо;

5) робота в правоохоронному органі, військова служба або робота [11].

Очевидно, що цей перелік не є вичерпним, оскільки можуть виникати інші форс-мажорні обставини, які адміністративні органи повинні враховувати під час документального оформлення [3].

Це означає, що:

а) платники податків зобов'язані зареєструвати свої податкові накладні та розрахунки коригування у Єдиному реєстрі податкових накладних у період з 1 лютого 2022 року по 31 травня 2022 року, але не пізніше 15 липня 2022 року;

б) платники податків повинні реєструвати свої рахунки-фактури та розрахунки коригування у Єдиному реєстрі дебіторської заборгованості;

в) платники податків мають зареєструвати свої рахунки-фактури та розрахунки коригування в Єдиному реєстрі вимог з 1 лютого 2022 року до 31 травня 2022 року, але не пізніше 15 липня 2022 року [5].

Платники податків, які відновили платоспроможність, звільняються від відповідальності за несвоєчасну сплату податкових зобов'язань за умови виконання ними таких зобов'язань у період з 24 лютого 2022 року до дня відновлення платоспроможності, зокрема реєстрації податкових накладних та розрахунків коригування в Єдиному реєстрі, подання податкової звітності та сплати податків і зборів протягом місяця, наступного за звітним, протягом 60 календарних днів з 1 числа місяця, наступного за звітним [6].

У разі несвоєчасного виконання податкових зобов'язань платники єдиного податку третьої групи, які застосовують єдину ставку у розмірі 2%, звільняються від виконання податкових

зобов'язань. У разі прострочення виконання податкового зобов'язання платники єдиного податку третьої групи, які застосовують єдину ставку 2%, звільняються від виконання податкового зобов'язання [8].

Граничний термін для третьої групи платників – з 24 лютого 2022 року до дати переходу на застосування ставки 2% за умови виконання ними обов'язків щодо реєстрації податкових накладних, розрахунків коригування в зведеному реєстрі податкових накладних, подання звітності та сплати податку.

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», неподання річної фінансової звітності та річної консолідованої фінансової звітності або неоприлюднення її разом з аудиторським висновком у зв'язку з порушенням строку подання річної фінансової звітності, що підлягає оприлюдненню разом з аудиторським висновком [14].

Платники податків, які спроможні своєчасно виконувати свої податкові зобов'язання, звільняються від відповідальності за затримку виконання цих зобов'язань у таких аспектах:

– реєстрація в ЄРПН податкових накладних та розрахунків коригування, складених таким платником податків у період з 1 лютого 2022 року по 31 травня 2022 року;

– реєстрація в ЄРПН зведених ПН, складених за операціями, передбаченими пунктами 198.5 та 199.1 ПКУ, та/або РК до таких зведених ПН;

– реєстрація платниками акцизного податку акцизних накладних/розрахунків коригування в ЄРАН з останньою датою реєстрації 24 лютого 2022 року до кінця місяця, в якому набере чинності Закон № 3303 (тобто до кінця вересня 2023 року), або за умови її реєстрації протягом 30 календарних днів з дня набрання чинності Законом № 3303;

– електронні документи, що містять дані про фактичні залишки пального та обіг пального або спирту етилового за весь період з 24 лютого 2022 року до кінця місяця, в якому набрав чинності Закон № 3303, у порядку, встановленому статтею 230 ПКУ, або станом на перший та останній день періоду, зазначеного в цьому пункті, електронні документи, що відображають залишки та обіг пального та/або спирту етилового за зазначений період [9].

Зазначені документи, включаючи ті, що передбачені пунктом 46, подаються протягом 30 календарних днів з дня подання звіту: 2 (звітність за річний звітний (податковий) період), I квартал 2022 року (звітність за квартальний звітний (податковий) період) та лютий – травень 2022 року (звітність за місячний звітний (податковий) період) за умови їх подання до контролюючого органу до 20 липня 2022 року;

– податки та збори, що сплачуються за 2021 рік (річний звітний (податковий) період), I квартал 2022 року (квартальний звітний (податковий) період) та січень-травень 2022 року (місячний звітний (податковий) період);

– строки сплати грошових зобов'язань, встановлених адміністративним органом, які підлягають сплаті у період з 24 лютого до 1 червня 2022 року [10].

У контексті сучасних глобальних викликів, що постали перед державами, зокрема воєнного стану, питання прав та обов'язків платників податків набуває особливої актуальності.

Воєнний стан вимагає від держави оперативної та ефективної мобілізації ресурсів для забезпечення національної безпеки, підтримки економіки та соціальної стабільності.

Відповідно, податкова система стає основним інструментом забезпечення фінансових потреб держави, що зумовлює необхідність чіткого регулювання прав та обов'язків платників податків.

Одним з ключових аспектів є збереження та захист прав платників податків. В умовах воєнного стану держава повинна забезпечити платникам податків доступ до актуальної інформації про податкові зміни та нововведення. Це включає своєчасне інформування про нові податкові пільги та винятки, що можуть бути введені для підтримки окремих категорій платників, а також про можливі зміни у термінах та процедурах сплати податків. Важливо, щоб права платників податків були захищені, а будь-які конфліктні ситуації вирішувалися справедливо та в межах закону.

Обов'язки платників податків в умовах воєнного стану також зазнають змін. Зокрема,

зростає значення своєчасної та повної сплати податків, оскільки державі необхідні стабільні надходження для фінансування оборонних та соціальних програм [7].

Платники податків повинні дотримуватися всіх вимог податкового законодавства, своєчасно подавати податкову звітність та виконувати інші встановлені зобов'язання. Особлива увага повинна приділятися забезпеченню дотримання податкової дисципліни, що сприятиме підтримці фінансової стабільності держави.

Водночас, воєнний стан створює додаткові виклики для платників податків. Зміни в економічній ситуації, такі як зниження доходів, порушення ланцюгів постачання та збільшення витрат, можуть ускладнити виконання податкових зобов'язань. У таких умовах держава повинна розробити ефективні механізми підтримки платників податків, включаючи введення тимчасових податкових пільг, відтермінування сплати податків та інші заходи, що полегшують податковий тягар.

Особливу увагу варто приділити удосконаленню податкового адміністрування. В умовах воєнного стану податкові органи повинні діяти максимально прозоро та ефективно, забезпечуючи справедливе та неупереджене виконання податкових норм. Важливо, щоб податкові органи не лише контролювали дотримання податкових вимог, але й надавали платникам податків необхідну підтримку та консультації.

На основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що належне регулювання прав та обов'язків платників податків в умовах воєнного стану є ключовим елементом для підтримки економічної стабільності та соціальної справедливості.

Забезпечення ефективного функціонування податкової системи в кризових умовах вимагає збалансованого підходу, що враховує інтереси як держави, так і платників податків.

Лише за таких умов можна досягти стабільності та розвитку суспільства навіть у періоди найскладніших викликів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Fomina, O., Zadniprovsy, O., Korol, S. and Romashko, O. (2022). Professional judgement in accounting: contents and conditions of application. *Business: Theory and Practice*, VGTU Press. Latvia, 23(1), 26–38.
2. Frizell, J. (2022). War and Modern Taxation. In: *Global Taxation* (pp. 43–66). Oxford: Oxford University Press.

3. Guénette, J., Kenworthy, P. and Wheele, C. (2022). Implications of the War in Ukraine for the Global Economy. Washington : World Bank
4. Law of Ukraine No. 2115-IX “On protection of the interests of subjects submitting reports and other documents during martial law or a state of war”. (2022). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text>. (дата звернення: 15.07.2024).
5. Shahini, E., Skuraj, E., Sallaku, F. and Shahini, S. (2022). The Supply Shock in Organic Fertilizers for Agriculture Caused by the Effect of Russia-Ukraine War. *Scientific Horizons*, 25(2), 97-103. (дата звернення: 15.07.2024).
6. Боксгорн А. (2022) Адміністрування місцевих податків і зборів: питання теорії і практики : монографія. Одеса : Юридика. 226 с.
7. Індекс очікувань ділової активності підприємств у листопаді 2022 року. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/biznespogirshiv-otsinki-dilovuyi-aktivnosti> (дата звернення: 15.07.2024).
8. Маричева О. «Покарати не можна. Помилувати» або де податкова «ставить кому» за невиконання податкових зобов'язань в умовах воєнного стану в Україні. URL:https://buh.ligazakon.net/analitics/215710_pokarati-ne-mozhna-pomiluvati-abo-de-podatkova-stavit-komu-za-nevikonannya-podatkovikh-zobovyazan-v-umovakh-vonnogo-stanu-v-ukran(дата звернення: 15.07.2024).
9. Податкове право : підручник / за ред. Д. О. Гетманцева та М. П. Кучерявенка ; (2023) Київ. нац. унт ім. Т. Шевченка ; Нац. юрид. унт ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право. 464 с.
10. Податковий кодекс України (зі змін. та доп.). URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text7> (дата звернення: 15.07.2024).
11. Порядок підтвердження можливості чи неможливості виконання платником податків обов'язків, визначених у підпункті 69.1 пункту 69 підрозділу 10 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України, та переліків документів на підтвердження: Наказ Міністерства фінансів України від 29.07.2022 р. No 225. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0967-22#Text>(дата звернення: 15.07.2024).
12. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо забезпечення адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного стану». URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/pubFile/1453017>(дата звернення: 15.07.2024).
13. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Указ Президента України від 24.02.2022 р. No 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 15.07.2024).
14. Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни: Закон України від 03.03.2022 р. No 2115-IX. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2115-20#Text9> (дата звернення: 15.07.2024).
15. Трохимець Б. (2022) Податкові зміни під час дії воєнного стану: новий Закон. URL:https://biz.ligazakon.net/analitics/211542_podatkov-zmni-pd-chas-d-vonnogo-stanu-noviy-zakon (дата звернення: 15.07.2024).